

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2023. gada 14. septembrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 140/2023), kuru iesniedzis [..] (turpmāk – Ieteikuma iesniedzējs),

konstatēja:

1. No ieteikuma izriet, ka Ieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Administratīvā procesa likuma 126. panta ceturto daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. un 105. pantam un attiecībā uz Ieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Apstrīdētā norma paredz: “Ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, ieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā. Šādos gadījumos tiesa pieteicēja pienākumu samaksāt valsts nodevu attiecīgajā apmērā norāda sprieduma

rezolūtivajā daļā. Ja pieteicējs triju mēnešu laikā neiesniedz tiesai valsts nodevas apmaksu apliecinošu dokumentu, tiesa par sprieduma izpildi paziņo tiesu izpildītājam.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā šādu uzskatu pamatot.

6.1. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Valsts ieņēmumu dienests, pamatojoties uz likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

19. panta 2.¹ daļu, noteicis Pieteikuma iesniedzējam pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli 50 *euro* par 2018., 2019. un 2020. gadu rezumējošā kārtībā. Pieteikuma iesniedzējs Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu pārsūdzējis tiesā. Gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa atbrīvojusi Pieteikuma iesniedzēju no valsts nodevas samaksas par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu, bet viņa pieteikumu noraidījusi. Senāts atteicies ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzības. Līdz ar to ir stājies spēkā apelācijas instances tiesas spriedums, kas citstarp, pamatojoties uz apstrīdēto normu, uzliek pienākumu Pieteikuma iesniedzējam atmaksāt valstij valsts nodevu par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu 90 *euro* apmērā.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tādējādi apstrīdētā norma, pieteikuma noraidīšanas gadījumā uzliekot pieteicējam pienākumu atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā, ir vērsta uz to, lai atturētu personas, kuru ienākumi ir nelieli, vērsties tiesā, jo pieteikuma noraidīšanas gadījumā tās var nevarēt samaksāt valsts nodevu. Tādējādi tiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzēja, kura vienīgie ienākumi ir ikmēneša vecuma pensija, kas ir mazāka kā pensionāra neapliekamais minimums, tiesības uz tiesu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstības izvērtēšanu Satversmes 92. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

6.2. Pieteikuma iesniedzējs lūdz izvērtēt arī apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. pantam.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-0-01 5. punktu*).

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka pienākums civilprocesā atlīdzināt otram pusei tiesāšanās izdevumus vērtējams Satversmes 92. panta tvērumā kā tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums un neskar Satversmes 105. pantā garantētās

tiesības uz īpašumu. Ikvienu personu pati izvēlas, vai vērsties tiesā savu aizskarto tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzībai. Tātad jebkurus tiesvedības izdevumus visupirms rada pati persona ar savu brīvo gribu, nevis valsts noteikts pienākums uzsākt tiesvedību (sk. *Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 20. punktu*).

Pieteikumā citēts Satversmes 105. pants un vispārīgi norādīts, ka personas mantas aizsardzība, tajā skaitā vecuma pensijas, kas ir mazāka par pensionāra neapliekamo minimumu, ietilpst Satversmes 105. panta pirmajos trīs teikumos nostiprināto tiesību uz īpašumu tvērumā. Tomēr, ņemot vērā minēto Satversmes tiesas judikatūru, pieteikumā nav pamatots, ka prasījums par valsts nodevas atmaksu ietilpst ar Satversmes 105. pantu aizsargāto pamattiesību tvērumā. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka ar apstrīdēto normu būtu aizskartas tādas Pieteikuma iesniedzēja tiesības, kas ir ietvertas Satversmes 105. panta tvērumā.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstības izvērtēšanu Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, viņš iesniedzis kasācijas sūdzību par apelācijas instances spriedumu, ar kuru uzlikts pienākums Pieteikuma iesniedzējam atmaksāt valstij nodevu par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu. Senāts ar [datums] rīcības sēdes lēmumu atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzības.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2023. gada 14. augustā. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētā norma esot vērsta uz to, lai atturētu personas, kuru ienākumi ir nelieli, vērsties tiesā. Tomēr minētais neesot pieļaujams administratīvajā procesā, kurš esot ieviests tieši tāpēc, ka privātpersonas objektīvi ir mazāk spējīgas sevi aizsargāt, nekā valsts iestādes, savukārt privātpersonas ar mazākiem ienākumiem esot vēl jo neaizsargātākas. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. pantam, jo ar to noteiktajam pamattiesību ierobežojumam nav leģitīma mērķa un tā arī neatbilst samērīguma principam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valsts nodevas administratīvajā procesā mērķis ir nodrošināt tiesu sistēmas efektivitāti – ne tikai mazināt nepamatotu pieteikumu vai apelācijas sūdzību iesniegšanas iespējamību, bet arī daļēji segt tiesu uzturēšanas izdevumus. Valsts nodeva ir atzīstama par leģitīmu veidu, kādā, ievērojot samērīguma principu, pieļaujams ierobežot personas pieeju tiesai (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-16-01 8.2. un 15. punktu*). Savukārt, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa noskaidro, vai 1) likumdevēja paredzētie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk

ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 12. un 15. punktu*).

Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka ar apstrīdēto normu noteiktajam pamattiesību ierobežojumam nav leģitīma mērķa, bet nav sniegts pamatojums, kāpēc Satversmes tiesas atziņas par valsts nodevas mērķi administratīvajā procesā nebūtu piemērojamas konkrētajā gadījumā. Tāpat pieteikumā arī vispārīgi ir norādīts, ka apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam, tomēr šī neatbilstība nav juridiski pamatota.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstības izvērtēšanu Satversmes 92. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 140/2023), kuru iesniedzis [..].

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina